

Paul Gottfried: „Soudobá levice Západ nenávidí stejně tak pro jeho křesťanské základy, jako pro jeho bělošství, a západní tradicionalisté a reakcionáři tak dost možná budou v tomto boji muset využít jediných náboženských prostředků, jež mají nějakou váhu.“

Poznámka: Tento článek je recenzí nového anglického vydání de Benoistovy knihy *Být pohanem* (*On Being a Pagan*, v originále *Comment peut-on être païen?*), přeložené Jonem Grahamem a redigované Michaelem Moynihanem (Arcana Europe: North Augusta, S. C., 2018). České vydání lze objednat u vydavatelství Sol Noctis.

Autor: Paul Gottfried

Knihy Alaina de Benoist Být pohanem nabízí inteligentní, ale přece jen neúplný obraz pohanství. Dokáže jeho novopohanství obstát proti kulturně marxistickým elitám tam, kde křesťanství dosud selhalo?

Při čtení anglického vydání *Comment peut-on être païen?*, kterou Alain de Benoist představil už v roce 1981, jsem se nemohl ubránit nostalgickým vzpomínkám. Osud tomu chtěl, že kreativně výjimečně plodného a nesmírně sečtělého autora knihy poměrně dobře znám. Jeho esej „La religion de l'Europe“ jsem četl už v roce 1980, kdy vyšla v de Benoistem vedeném časopise *Éléments*. Tato důležitá esej se posléze stala jádrem jeho zdaleka nejznámější obrany ateismu, jež spatřila světlo světa o několik měsíců později. V roce 1996, kdy vyšly jeho úvahy k pohanství, jež jsou součástí tohoto anglického vydání, jsem je velice pozorně přečetl. Také jsem si dopisoval jak s de Benoistem, tak jeho katolickým konzervativním

debatním oponentem Thomase Molnarem, když roku 1986 společně připravovali ‚*débat dialogue*‘ na téma pohanství (či novopohanství). Později jsem připravil rozsáhlou recenzi knihy v časopise, který jsem tehdy redigoval, *The World and I*.

Abych nebyl nařčen ze zamlčování relevantních skutečností, dodám ještě, že jsem byl i dlouholetým americkým korespondentem de Benoistovy vlajkové publikace *Nouvelle École*, protože jsem ale této pozici nevěnoval náležitou pozornost, nakonec jsem o ni přišel. Respekt až nesmělost, s nimiž autor k tématu přistupuje, a rozsáhlé znalosti, jež jsou z jeho zpracování jasně patrné, jsou pro Alaina de Benoista příznačné – přestože se skromně označuje za pouhého ‚*journaliste de vocation*‘. V porovnání s jeho zuřivým hanobitelem Bernardem-Henrim Lévym je totiž de Benoist skutečným moderním Aristotelém či Hegelem. Jeho styl a jazyk jsou navíc mnohem přehlednější než u kteréhokoliv z jeho levicových protivníků. To ovšem může být člověku, který v současném kulturně marxistickém *zeitgeistu* zamýšlí bránit „partikulární“ a proto-evropské, nezřídka spíše ke škodě než prospěchu.

Přesto lze však jen stěží přijmout de Benoistovo tvrzení, že tuto knihu vytvořil jen jako odpověď na „prostou otázku: jaké jsou základní odlišnosti mezi pohanstvím a křesťanstvím?“ Podobně jako mnozí historikové před ním se prý pokouší vysvětlit, proč došlo ke střetu náboženských systémů. Proto čtenářům podle svých slov ozřejmuje, proč „se náboženské systémy starověké Evropy dostaly do konfliktu s novým křesťanským náboženstvím“. „Jak konkrétně vypadal jejich způsob víry, teologie i světonázor, který je dovedl až k velkému střetu?“ De Benoist si ve své náročné knize tyto otázky pokládá opakovaně a ve všech případech je z toho zřejmé, že toho o náboženských názorech i tom, jak a proč se spolu dostávaly do konfliktu, nastudoval opravdu hodně. Zároveň však také zůstává polemikem a nepokouší se maskovat, že píše jako pohan a vědomě odmítá křesťanství svých tradičně katolických rodičů. Ať už tedy mluví o různých protikladech jako tolerance vs. nesnášenlivost, pociťování posvátna vs. morální svatost, skutečné historické vědomí vs. dějiny coby opakovaní přerušované božskými zásahy a apokalyptickým koncem, nebo pohlaví a tělo vs. askenze, vždy staví svou pohanskou pozici do příznivějšího světla než její křesťanskou alternativu.

Jakkoliv de Benoist zřejmě ve skutečnosti nedoufá, jak naznačují někteří z jeho kritiků, že by „tahem pera vymazal dvě křesťanská milénia“, rád by k posunu kýženým směrem alespoň přispěl. Zdá se tak být potěšen rašícími novopohanskými výhonky (přestože ne vždy tím, co z nich následně vyrostě) včetně vzniku novopohanských společenství a v žádném případě se nedistančuje od snah oživit pohanský náhled na svět. Jmenuje také řadu literátů, jež prý předznamenávají nebo sami ztělesňují jemu blízké pohanské postoje. Vnucuje se však otázka, zda by se John Steinbeck, D. H. Lawrence, Henry de Montherlant, Knut Hamsun, Henry Miller, Louis Ménéard, francouzští symbolisté atd. skutečně ztotožnili s de Benoistovým nástinem pohanské filozofie. To, že nějaký básník nebo spisovatel dává na odiv oblibu starověkého mýtu, pohanského božstva nebo se ohradí proti křesťanskému asketismu, totiž ještě nemusí nutně znamenat, že by tento člověk přijal za svůj de Benoistem navrhovaný pohanský „náboženský systém“.

Dovolte mi takříkajíc vyložit na stůl i mé karty. Přestože jsem se z de Benoistových pro-pohanských polemik dozvěděl mnohé, zdaleka nejsem jeho argumenty přesvědčen. Není to proto, že by snad jeho tvrzení urážela mé osobní náboženské citění. Některé jeho postřehy, byť třeba ne zcela originální, dokonce považuji za velice přesvědčivé. Stejně jako on se domnívám, že stopy biblického mesianismu a eschatologie lze jasně vysledovat i v moderních revolučních ideologiích. Skutečně si lze jen sotva představit fungování stávající levicové mytologie bez narativů převzatých ze Starého i Nového zákona, z nichž se postupnou rekonstrukcí vytváří jakési náhražkové náboženství. Například univerzalismus i rovnostářství levice tak mají zjevné biblické předchůdce, což zmiňuji bez stínu neúcty ke svaté knize.

De Benoist si některé, podobně hodnotné myšlenky vypůjčuje i u Maxe Webera: například vztah ostrého rozdělení na božské a pozemské, podle Webera zvláště výrazného v kalvinismu a hebrejské tradici na jedné straně, s odposvátněným vnímáním přírody na straně druhé. Kalvinismus i Starý zákon spojují posvátno výhradně s transcendentním božstvím a lidskou duší. V kontrastu k pohanství je tak židokřesťanský světonázor snáze přístupný sekularizaci, protože na přírodu hledí jako na něco ovládaného lidmi a odlišného od transcendentního Stvořitele. A konečně se de Benoist rozhodně nemýlí ani v tom, že monoteistická náboženství bývají teologicky podstatně nesnášenlivější než ta polyteistická, protože uznávají jediný zdroj božské pravdy. I když nebyly starověké pohanské společnosti ve válkách a expanzích o nic méně kruté než ty monoteistické, nebyly při svém tvrdém nakládání s ostatními skupinami poháněny snahou o náboženskou konverzi.

Jak už jsem zmínil, de Benoist do své knihy vložil tolik erudice, že mě skoro bolí zaměřovat se na její podle mého soudu slabší místa. Přesto se o to pokusím. Autorova verze pohanství v knize je současně eklektická i selektivní. Čerpá z klasického pohanství, nezápadních náboženství, především hinduismu a jeho kastovního systému i germánských legend. Všechny tyto odlišné tradice ovšem v de Benoistově líčení působí slučitelně a ochotně odhalují vzájemně sdílené pravdy. Ty jsou následně postaveny do protikladu ke křesťanství, jindy - vzácněji - pak k biblickému i rabínskému judaismu. Pohanství klasické antiky autor vykresluje jako zásadně odlišné od toho, co jej nahradilo, přestože Jacob Burckhardt i další přesvědčivě ukázali v posledních stádiích existence pohanství jeho značný průnik s křesťanstvím.

Pohanský asketismus, ve 3. a 4. století n. l. už značně rozšířený, prý nesmíme zaměňovat s křesťanským přesvědčením o zkaženosti hmotného světa. Zmiňme však (jako to činí de Benoist) slavnou polemiku jednoho z církevních otců Órigena ze 3. století, která směřovala proti pohanskému novoplatonikovi Kelsovi. Órigenovo dílo ale vlastně bylo dialogem mezi dvěma novoplatoniky. Órigenés se v tomto i dalších svých dílech, jak ve své knize *Pronoia und Paideusis* (1932) ukazuje Hal Koch, usilovně pokouší křesťanství vtěsnat do své novoplatonské formy. Kristus jako *logos* je tak začleněn do platonské vzestupné hierarchie demiurgů a řádu bytí.

Skutečně se učení křesťanských platoniků jako Órigenés zcela zásadně lišilo od výkladů novoplatoniků pohanských, jako byli Plótinos nebo Proklos? U všech těchto filozofů se totiž shodně setkáváme s duší, která usilovně hledá svůj božský zdroj, i s důrazem na oproštění se

od tělesných žádostí. Novoplatonikem byl i pohanský císař Julián (361-363), který zřizoval pohanské kláštery a konventy. A přestože Julián výslovně odmítal křesťanské učení a dost možná sdílel i pohanskou víru v cyklických běh dějin, jeho náboženská praxe a dokonce i teologie mají podle všeho blíže k Órigenovi než k (tehdy ještě animistické) víře římských pohanů z 5. století př. n. l. Benoist říká, že „pohanské myšlení se za křesťanství už začalo vyvíjet, aby záhy na to podle všeho zemřelo“. Ale neplatí to přinejmenším do stejné míry i obráceně? Křesťanská teologie a církevní otcové byli helénistickým myšlením, zejména platonismem, silně ovlivněni ještě ve středověku. A jak podotýká sám de Benoist, římsští pohané nebyli ke křesťanům kdovíjak „tolerantní“. Proslulý císař-stoik Marcus Aurelius je coby nebezpečí říši ochotně pronásledoval. Julián se sice, jak de Benoist správně upozorňuje, cestou perzekuce nevydal, byl to však už anachronistický pohan, který vládl silně christianizovanému impériu, a tak v podstatě neměl jinou volbu než vůči křesťanství projevovat shovívavost.

Benoist ve své knize snad přehnaně zdůrazňuje i další kulturní odlišnosti, například nesporný rozdíl mezi Židy a hinduisty. Židy totiž vykresluje jako skupinu kladoucí nadměrný důraz na „morálku“, chápanou jako něco nadpřirozeného původu a centrum, kolem něhož se dále utváří jejich kolektivní existence. Hinduisté naproti tomu vyznávají osobitou formu starodávného indoevropského náboženství, jež zná hodnotu hierarchie a svět i přírodu chápe jako prostoupené božskými silami. Přes argumenty autorů, od nichž de Benoist čerpá podklady pro svou židovskou apologetiku, se však rabínský judaismus zbožných Židů soustředí skoro výhradně na rituální úkony a pravidla stravování. Přestože soubory rabínských pravidel obsahují i krátkou sbírku etických pravidel *Pirkej Avot* a alegorický *Midraš*, drtivá většina tradiční židovské učenosti i náboženské praxe zdůrazňuje význam přísného dodržování rituálních pravidel a konzumace výhradně pokrmů připravených podle předepsaného postupu. Výsledek pak do značné míry připomíná způsob života v hinduistické vesnici, včetně jednoznačné záповědi proti manželským svazkům s osobami, jež nesplňují biologická a sociální kritéria skupiny. Benoistovi tak možná uniká, že předmoderní společnosti vykazují bez ohledu na lokalitu pozoruhodnou míru podobnosti, a to ať už biblickou kosmologii a židokřesťanské božstvo přijímají či nikoliv.

Benoist se zdá být upřímně znechucen některými projevy novopohanství, např. lidmi provozujícími „černou magii“, redukcí „pohanství“ na „pohodové sleziny a příjemné večery, při nichž lidé prostřednictvím několika vhodných rituálů oslavují společný život“ nebo „zmatek“, jenž „dosahuje svého vrcholného vyjádření v podobě typicky anglojazyčných novopohanských hnutí, jež se hlásí k proudu New Age“. Vyzývá tak k pozornějšímu „přejímání“ pohanství pro moderní dobu, tak aby byly do postkřesťanského světa přeneseny i jisté cenné prvky pohanského poznání. Tato výzva či výtka má ovšem přinejmenším dvě slabá místa. Zaprvé de Benoist nepřekládá moderním pohanům či novopohanům návod k žití. Místo něj jim dává „náboženský systém“, podle něj lepší a určený k nahrazení židokřesťanství. Není však zřejmé, jestli tento jeho systém popisuje žitou zkušenost pohanského starověku, nebo spíše to, co de Benoist na pohanském světě oceňuje. Nikde se nezabývá „deisidaimonií“, tedy uctívou bázní z božstev či dokonce pověrou, často spojenou s řeckým náboženstvím, kterou podle všeho plně ztělesňovali např. Sparťané. Jeho systém nic neříká ani o „ágosu“/ἄγος/, pokrevní vině ulpívající na rodu Átreovců a dalších obětích

božské pomsty v řeckých tragédiích. Dočítáme se totiž o „tvůrčí svobodě“, s níž pohané přistupovali k dějinám, již de Benoist opakovaně staví do protikladu s vinou a prvotním hříchem, připisovaným lidstvu „pozdním křesťanstvím“. Těžko se tak ubránit dojmu značně selektivního přístupu při výběru argumentů.

Zadruhé není zdaleka jisté, že by se pohanství či jinak nazvaný de Benoistem navrhovaný náboženský systém mohlo stát životaschopnou alternativou křesťanství. Čerpám zde z postřehů muže, jehož s de Benoistem obdivujeme, Carla Schmitta, který moudře prohlásil, že „eine geschichtliche Wahrheit is nur einmal wahr“ [dějinná pravda je pravdivá pouze jednou]. Jakkoliv se křesťanství ve střetu s našimi kulturně marxistickými elitami ukázalo být zoufale nedostatečným, de Benoist nenabízí nic, co by ho realisticky mohlo nahradit. Jeho výtvar zdá se shrnuje jeho osobní preference. Jedná se ale spíše o rekonstrukci určitých, pro něj zjevně přitažlivých aspektů pohanství. V konečném účtování nám však nejspíš nezbyde než přijmout nepříliš nadšeného spojence v podobě vratkých zbytků někdejší velkolepé náboženské civilizace. Tyto ruiny bude ovšem nejspíš nutné připravit na *Kulturkampf*, jehož se většina jejich stávajících vůdců už předem rozhodně zříká. Pohanství nebo novopohanství ale levice nijak neznepokojují, protože jejímu záboru zásadněji nepřekáží. Soudobá levice Západ nenávidí stejně tak pro jeho křesťanské základy, jako pro jeho bělošství, a západní tradicionalisté a reakcionáři tak dost možná budou v tomto boji muset využít jediných náboženských prostředků, jež mají nějakou váhu.

Křesťanské náboženství do sebe ve většině svých forem vstřebalo klasické i hebrejské prvky, a tak de Benoistem předkládaný jasný, ostrý kontrast mezi nimi nejspíš zveličuje míru, v níž křesťanství skutečně zavrhl dědictví klasického starověku. Byli to nakonec křesťané, kdo antické dědictví v průběhu věků zachovali, a tak dokonce i protikřesťanští nebo antiklerikální myslitelé jako Voltaire nabývali své povědomí o pohanském světě od křesťanských učitelů. Zpochybnit pak jistě lze i úplnost oproštění se de Benoista i dalších moderních pohanů od křesťanského vlivu. Při čtení jednoho z de Benoistových nejoblíbenějších novopohanských spisovatelů **Pierra Drieu La Rochelleho** (1898–1945), si nelze nepovšimnout všudypřítomné katolické mentality v Drieuho nejslavnějším románu *Gilles* (1939). Hrdina knihy umírá v bojích španělské občanské války (*nota bene!*) na straně ultrakatolických karlistů. Gillesovo pohanské cítění tak na sebe v knize bere podobu zřetelně katolickou (byť ne nezbytně křesťanskou).

Dodatek: Přinejmenším v jednom bodě se ovšem pod de Benoistovo zhodnocení soudobých náboženských postojů lze jen bezvýhradně podepsat: u jeho zcela zaslouženého opovržení ateisty, kteří jsou směšnou nápodobou pánbíčkářů, proti nimž se tak horlivě vymezují. Protože jsem musel osobně vyslechnout kázání nových ateistů jako Sam Harris a Richard Dawkins, mohu dosvědčit, že jako by z oka vypadli úlisným fundamentalistickým pastorům. Fakt, že tito lidé se, často i s pomocí státního aparátu, snaží zlikvidovat teismus, pak svědčí spíše o tom, že ve skutečnosti nejsou těmi přemítavými skeptiky, za něž se rádi považují. Zhusta se jedná o nesnášenlivé misionáře, kteří v sobě snoubí vlezlý zápal Svědků Jehovových před domovními dveřmi s odhodláním španělské inkvizice vymýtit kacírství. V anglicky mluvícím světě jsou tak ateisté nejen svatouškovští, ale zároveň zapálení. Podle všeho se domnívají, že jejich protináboženský systém by v případě osvojení coby státní

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

doktríny skutečně vedl ke ctnostnější společnosti. Naši ateisté tak zjevně přijali za své všechny negativní rysy typicky spojované s tím, co se alespoň domněle pokoušejí vyvrátit.

Recenze Paula Gottfrieda **Alain de Benoist, Paganism and the Neo-Christian West** vyšla na stránkách nakladatelství Arktos 31. října 2018.